

Kimmo Kontula

Käynnistetään tieteenpuolustuskurssit

Suomen puolustusvoimat käynnisti valtakunnalliset maanpuolustuskurssit 1960-luvulla. Näitä hienoja tapahtumia on järjestetty jo yli 200 kertaa, ja niissä sotilashenkilöt, poliitikot, talouselämän huiput, yhteiskunnan päätöksentekijät ja yliopistomaailman vaikuttajat ovat vaihtaneet näkemyksiä kriisitilanteiden hoidosta. Suomen Kulttuurirahasto on puolestaan järjestänyt 1990-luvulta lähtien kulttuuripuolustuskursseja, joissa taiteen, tieteen ja yleiskulttuurin tekijät ja tukijat ovat kohdanneet toinen toisensa internoiduissa olosuhteissa. Uudempaa perua ovat taloudenpuolustuskurssit kansanedustajien, yritysjohtajien ja akateemisen maailman asiantuntijoiden tapaamisia varten.



Muutaman vuoden välein 2000-luvulla julkaistut Tiedebarometrit ovat luodanneet kansalaisten kiinnostusta tieteeseen ja sen suhdetta yhteiskunnan rakenteisiin ja toimintoihin. Viimeksi vuonna 2013 julkaistun barometrin mukaan suomalaiset seuraavat tiedettä ja tutkimusta koskevia uutisia kiinnostuneemmin kuin viihdettä, urheilua ja politiikkaa. Kun kansalaisilta kysyttiin, kuinka suurta luottamusta he tuntevat kahtakymmentä yhteiskunnan eri instituutiota kohtaan, yliopistot ja korkeakoulu olivat poliisin ja puolustusvoimien ohella kärkisijoilla, kun taas poliittiset puolueet olivat pahan pohjimmaisina.

Poliittisia päätöksentekijöitä kansalaisten – saati itse tutkijoiden – mielipiteet eivät kuitenkaan tunnu hetkauttavan. Tiede, tutkimus ja teknologia eivät juuri esiinny kansanedustajaehdokkaiden vaaliteemoina, ja tieteen ja tutkimuksen taloudellinen alasajo 2010-luvulla on ollut kylmää kyytiä. Päätöksentekijöiden jotkut löysät yliopistomaailmaa koskevat kommentit ovat olleet omiaan herättämään epäilynsiitä, että valmistamattomia puheita pidetään muuallakin kuin Yhdysvalloissa. On ollut myös surullista huomata, että kansleri Kari Raivion hiljattain laatima kunnianhimoinen ehdotus tieteellisen neuvonannon malleista lienee taltioitu valtioneuvoston Ö-mappiin.

Tieteenpuolustuskurssien tehtävä olisi saattaa akateemiset tieteenharjoittajat, poliittiset päätöksentekijät, tieteen mesenaatit sekä rahaja yritysmaailman huiput yhteen määrävälein ja riittävän intiimeissä oloissa. Kurssien tarkoitus on jakaa informaatiota ja huolen aiheita, häivyttää ennakkoluuloja, arkipäiväistä tieteen ja tutkimuksen ongelmia sekä herättää akateemista maanpuolustushenkeä.

Miten moni ministeri tai kansanedustaja osaisi selittää suomalaisten yliopistojen rahoitusmallin ja niiden saaman täydentävän rahoituksen määrän ja merkityksen? Tai vaikkapa kuvailla erot Suomen Akatemian ja Suomalaisen Tiedeakatemian tehtävien välillä? Entä määritellä käsitteen tenure track?

”Viimeksi vuonna 2013 julkaistun barometrin mukaan suomalaiset seuraavat tiedettä ja tutkimusta koskevia uutisia kiinnostuneemmin kuin viihdettä, urheilua ja politiikkaa.”

Vakavampi ymmärryksen puute saattaa kuitenkin kohdistua tieteen arvoihin ja niiden myötä uuden tiedon merkitykseen sinänsä. Valtakunnan tason rahaa jaettaessa jäähmetytään helposti erottelemaan käsitteet perustutkimus ja soveltava tutkimus, ymmärtämättä, että tieteen eteneminen on jatkumo, jonka käyrää on useimmiten mahdotonta keinotekoisesti jakaa osasiinsa. Aivan erityisesti tieteenpuolustuskurssit avaisivat päätöksentekijöiden silmiä ymmärtämään korkeatasoisen perustutkimuksen merkitystä kansakunnalle, sen tavattoman pitkäjänteistä aikajännettä ja sen tekijöiden jokapäiväisiä murheita.

Puolitoistapäiväisiä tieteenpuolustuskursseja järjestettäisiin internaatteina kahden vuoden

välein (kaksi kertaa vaalikaudessa) ja niihin kutsuttaisiin kerralla 40–50 osallistujaa: tutkijoita, poliitikkoja, johtajia, vaikuttajia. Järjestämistä tukisivat opetus- ja kulttuuriministeriö tai Suomen Akatemia, suomalaiset tiedeakatemit ja suurimmat säätiöt. Jokaisen kurssin ohjelmaan tulisi kuulua vastaaminen kahteen-kolmeen keskeiseen tiedepoliittiseen kysymykseen, ja lisäksi mukana tulisi aina olla mukana merkittävien tieteenharjoittamien esittämiä omakohtaisia ”tapauksia”.

Kommunikaatioteknologian huiman nopeasta etenemisestä huolimatta mikään ei korvaa eri alojen huippuasiantuntijoiden keskinäistä kohtaamista. Pelkkä kättely tai Powerpoint eivät silloin riitä – tarvitaan riittävää kosketuspintaa ymmärtämään ajattelutapojen eroja, argumentaatioiden vahvuutta, innostuksen astetta ja resurssien rajallisuutta. Parhaimmillaan tieteenpuolustuskurssin kokeneille jää myös vastustamaton halu tavata uudelleen – aivan kuten on käynyt maanpuolustuskurssien konkareille.

Kuka muuten seuraavien vaalien kansanedustajaehdokkaista haluaisi merkitä vaalisloganikseen: Tiede – tutkimus – terveys? ■

KIMMO KONTULA, sisätautiopin professori
Helsingin yliopisto ja HYKS

